

על הבחירות – מנהיגות "לנו" או "עלינו" עיון בפרשת השבוע על פי ה"כ"י יקר"

1. דברים י"ז, י"ד-כ'

(יד) כִּי תֵבֵא אֶל הָאָרֶץ ... וְאָמַרְתָּ אֲשִׁימָה עָלַי מֶלֶךְ כְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבֹתַי: (טו) שׁוּם תִּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחֹר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקִּרְבּ אֲזוּיָהּ תִּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ ... (טז) רַק לֹא יִרְבֶּה לוֹ סוֹסִים ... (יז) וְלֹא יִרְבֶּה לוֹ גָּשִׁים ... וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה לוֹ מֵאֲדָ: (יח) ... וְכָתַב לוֹ אֶת מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת ... (יט) ... וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי זְיוּוֹ לְמַעַן יִלְמַד לְיִרְאָה אֶת יְהוָה אֱלֹהָיו לְשִׂמּוֹר אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת ... (כ) ... לְמַעַן יֵאָרֶךְ יְמֵים עַל מַמְלַכְתּוֹ הוּא וּבְנָיו בְּהֶרֶב יִשְׂרָאֵל:

2. שמואל א' ח, ה'-כ"ב

(ה) ... שִׁימָה לָנוּ מֶלֶךְ לְשַׁפְּטֵנוּ כְּכָל הַגּוֹיִם: (ו) וַיֵּרַע הַדָּבָר בְּעֵינֵי שְׁמוּאֵל כִּי אֲשֶׁר אָמְרוּ תְנֶה לָנוּ מֶלֶךְ לְשַׁפְּטֵנוּ ... (ז) וַיֹּאמֶר יְהוָה ... לֹא אֶתְּךָ מֵאִסּוּ בִּי אֶתִּי מֵאִסּוּ מִמֶּלֶךְ עֲלֵיהֶם: ... (ט) ... וְהִגַּדְתָּ לָהֶם מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם: ... (יא) וַיֹּאמֶר זֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עֲלֵיכֶם ... (יב) וְזָעַקְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא מִלִּפְנֵי מִלְכְּכֶם אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם לָכֶם ... (יג) וַיִּמָּאֲנוּ הָעָם לְשַׁמֵּעַ בְּקוֹל שְׁמוּאֵל וַיֹּאמְרוּ לֹא בִּי אִם מֶלֶךְ יִהְיֶה עָלֵינוּ: ... (כב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל שְׁמוּאֵל שְׁמַע בְּקוֹלִי וְהַמְלֵכְתָּ לָהֶם מֶלֶךְ ...

3. כלי יקר דברים י"ז, ט"ז-י"ח

(טו) שׁוּם תִּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ וּגו'. ... הרצון האלהי היה שלצדק ימלוך מלך עליהם כדי להטיל מוראו על כלם כאמרו רז"ל (אבות ג ב) הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאלמלא מוראה כו', ולא לצורך המשפטים שהרי היו בתי דינים קבועים בכל עיר אלא לצורך קיבוץ ותיקון המדינות ואך באופן זה שתהיה אימת מלכות עליהם כי בזה רצה ה' ... ואמרת אשימה עלי מלך שיהיה מוראו עלי כי כן משמע לשון עלי שיהיה עליון עלי ומושל ורודה בי בחזקת הים, ככל הגוים אשר סביבותי, לעשות כמתוקנים שבהם שאינו בועטים במלכיהם ומקבלים עליהם מרות ומציאות זמנינו יוכיח. וע"ז נאמר שום תשים עליך מלך כי שאלה זו כהוגן כשיהיה עליך מלך דהיינו אימתו עליך כמובן ממלכת עליך:

אבל בימי שמואל לא דברו נכונה, כי אמרו תנה לנו מלך (שמואל א' ח ו) לא אמרו עלינו מלך אלא לנו, כי לא רצו לקבל מרות שיהיה מוראו עלינו אלא יהיה לנו מסור בידינו

להקים מלכין ולהעדי מלכין, והיוצא לנו מזה שבעל כרחו יחניף לנו וע"כ אמרו לשפטינו ככל הגוים (שם ח ה) כי עיקר צורך החנופה היא במשפטים וכמנהג ארצות אלו שמקבלים איזה רב על זמן ידוע כדי שלא יהא אימתו עליהם ואדרבה אימתם על הרב, וע"כ הוא מוכרח להחניף להם כדי שלא ירחוהו. וירע הדבר בעיני שמואל כאשר אמרו תנה לנו מלך, כי עיקר האשמה במלת לנו לשפטינו ... ויאמר זה יהיה משפט המלך אשר ימלוך עליכם (שם ח יא) כי אף אם לא תבחרוהו כ"א לכם מ"מ סופו ובחמה שפוכה ימלוך עליכם ואת בניכם יקח וגו', וזה עונש שלכם על שלא שאלתם כהוגן וזעקתם ביום ההוא מלפני מלככם אשר בחרתם לכם (שם ח יח) ר"ל דלא עליכם ותאמרו דרך וידוי שעלה בידכם הפך ממה שבקשתם וימאנו העם וגו' ויאמרו לא כי אם מלך יהיה עלינו (שם ח יט), מה שאמרו לא, היינו דרך וידוי אמרו בן לאמר לא נחפוץ מלך עוד בדרך אשר שאלנוהו תחלה לאמר תנה לנו מלך. כי אם מלך יהיה עלינו כאשר דבר ה'. וכן נאמר אח"כ כי יספנו על חטאתינו לשאל לנו מלך (שם יב יט) ורצו לומר בתחילה קודם ששמענו העונש. ופי' זה יקר. ומובן שנוי הלשון בין עלינו ללנו ומצד דקדוק רז"ל שאמרו שתהא אימתו עליכם (כתובות יז). כי עיקר המצוה תלויה בה:

ומ"ש ויאמר ה' אל שמואל, שמע בקולם וגו' והמלכת להם מלך (שמואל א' ח כב) והל"ל עליהם, לפי שקבלת המורא תלוי במקבלים ולא ה' פעל זאת אלא נתן להם מלך שהיה שוה להם לבלתי רום לבבו מאחיו ע"כ אמר בשעת מעשה להם, אבל מ"מ לישראל לא היה נכון לומר כן כ"א כדבר ה' שאמר ואמרת אשימה עלי מלך כך היה להם לומר: ... (יח) וזיה כשבתו על כסא ממלכתו. פירש"י אם עשה כן כדאי הוא שתתקיים מלכותו. רמז לדבר כס"א ר"ת לסף סיס אשה בזכות שיהיה נזהר בשלשתן יזכה לישוב על כסא ה' וכמ"ש (דבה"י א' כט כג) וישב שלמה על כסא ה'. ולפיכך צריך להזהר מן הדברים המסירים לבו מן ה' ומבדילין בינו לבינו כי הרבות כסף וזהב מביאו לידי שכחת ה' וכמ"ש (דברים ח יג-יד) וכסף וזהב ירבה לך וגו' ורם לבבך ושכחת את ה'. וכן רבוי סוסים סבה להסיר בטחוננו מה' ויבטח בסוס ורכב כמ"ש (ישעיה לא א) הוי היוורדים מצרים לעזרה ועל סוסים ישענו. ... וכן רבוי נשים גורמים להטות לבבו מעם ה'. ... אבל אם יבטח בתשועת ה' יאריך ימים ולא ימות:

ואמר בקרב ישראל, לומר שהבוטח בסוס ורכב מבקש ישועה ועזר מארצות העמים ולא בקרב ישראל כדרך שנאמר (ישעיה לא א) הוי היוורדים מצרימה לעזרה וגו' אבל אם לא ירבה לו סוסים אז ימצא התשועה בקרב ישראל ולא מארצות העמים:

4. עין אי"ה שבת ב', ו, ס"ז

ואמר רבי אבא אמר רשב"ל, אם ת"ח נוקם ונוטר כנחש הוא תגרוהו על מתניך, ואם עם הארץ הוא חסיד אל תדור בשכונתו. האופי הנח והרך או הנרגז והקשה יפותח בבני אדם מפני סיבות שונות, לבד תכונתם הטבעית שגם היא משתלשלת מסיבות קודמות רבות ומסובכות, ובכלל הוא תלוי באיכות ההשקפה על העולם, על החיים והמצויאות. ולפעמים מי שהוא מוכשר לחדור לתוך הכיעור והרשעה הנמצאים בתוך סדרי החיים מצד הבחירה המקולקלת וכיוצא בה, הוא מוצא את עצמו נרגז והאופי שלו הוא נוטה לקפדנות. אע"פ שגם אפשר הוא שתלוה עם השקפה כזאת ג"כ השקפה של חנינה ושל חמלה על בני אדם, לראותם בתור נרדפים מתגרת יד טבעם הקשה ותכונותיהם, או חסרון דעתם הבא באונס, מ"מ יתכן להיות שזה השיקוף של חמלה לא יתגבר כ"כ, או לא יהיה מלא בהרצאותיו על כל פרטי החסרון הרבים המעוררים זעף בלב נפש עדינה, ותשאר הקפידי והרוגז עומדת במקומה. להיפך אפשר, שהאיש אשר אין נפשו סולדת מכל המעשים היותר רעים, מפני שאין חוש מוסרי חודר בקרבו, יונח ע"פ טבעו להיות מלא נחת ורגשות של חסידות, אבל אז תקלה גדולה יוצאת ממנו, בהיותו מכהה את ההרגשה שבין טוב לרע כמובנים המוסריים, שהם יסודי העולם. והנה אצל גדולי הדעה, ודאי יכול להיות ההיפך, שעם כל המרירות על הפרעות שבחיים ובמוסר התברותי והאיש, חלק יד החסד והנעם הולכת ומתגברת על כל צדדי המרירות והרוגז, ולהיפך, עם כל רחשי החסד לכל בני אדם, ודעת איכות תכונתם הרפוייה כדי לדון אותם לזכות, לא תוקלש בכל זהו עצמותה של הנטיה לאהבת הצדק ושנאת הרשע. אבל אם נראה ת"ח בעל אופי רגונות, נדע שבא לו מכח חדות ראותו את הכיעורים והנבלות שבחיים, ועומק התמרמרותו על הצדק והאמת הנרמס. ע"כ, אם הוא נוקם ונוטר כנחש, תגרוהו על מתניך, כי תרויח הרבה בבליטת החוש המוסרי היוצא לאור ע"י אורה של תורה. ואם ע"ה הוא חסיד, נח ושוקט, סכנה יש בדבר, שאיננו מרגיש בכל הכיעור שבתיעוב העולמי, וממילא עלול הוא להשפיע על כל מקורביו. אותה החלשה המוסרית, ע"כ אל תדור בשכונתו. יתן לצפות בשיעורים נוספים באתר של מכון מאיר בכתובת: www.meiriv.co.il